

**Türkiye
İş Bankası**

**12 İKRAMIYE EVİNDEN BİRİ
BELKİ DE SİZİNDİR**

Yeni yılda talihiniz açık olsun.
1952 de birinci ikramiye çekilişinde

İSTANBULDA

**Tarabyada
2 Bahçeli Ev**

ve çeşitli para
ikramiyeleri...

TOPTAN

UN ve PEYNİR ihtiyaçlarınızı
İstanbulda 20669 numaralı telefona
bildiriniz.

En birinci Lüleburgaz çiftlik yağlı
Edirne beyaz peynirleri ve un üzerine
toptan siparişler kabul edilir.

İstanbul toptan sipariş adresi:

BANDIRMA - TRAKYA PAZARI

Eminönü Balıkpazarı, Taşçılar, Ke-
merli sokak No. 2 - Telefon: 20669

A Y R I C A

Lüleburgaz İslâm - Naci fabrikası
tarafından en güzel içme memba su-
yundan imal edilen buzlar, gayet
sihhi ve temizdir. Siparişler zamanın-
da yerine getirilir.

**T. C.
Ziraat Bankası**

Kuruluş tarihi: 1863
Sermayesi 300.000.000 Türk Lirası

Yurd içinde 410 şube ve ajansı, dünyanın her tarafındaki
muhabirleri ile sayın müşterilerinin emrindedir

Vadeli, vadesiz tasarruf hesapları sahiplerine evler ve
dolgun para ikramiyeleri

1952 ikramiye plânı:

9 Çekilişte 14 Ev

Ayrıca çeşitli para ikramiyeleri

Her 150 liraya bir kur'a numarası verilir.
İkramiyelere iştirak şartlarını banka şube ve ajanslarından
öğreniniz.

**TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI**

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK HALK
KÜLTÜRÜ BELGELERİ DERGİSİ

Şubat 1952

İÇİNDEKİLER : .....

«Türk Folklor Araştırmaları»	Prof. Hilmi Ziya ÜLKEN
Eğri, Büğrü İstemem (Fıkra)	Veli VAROL
Vahit Lütfi Salcının Gizli Hazinesi	Cahit ÖZTELLİ
Anadoluda Göçebe Türkler	M. Enver BEŞE
Müzik Folkloru: Yurt Türkülerinden (II)	Mahmut R. GAZİMİHAL
Halkbilgisi Derneğine Aid Hâtıralar (V)	M. Halit BAYRI
Üç Arkadaş (Fıkra)	Muzaffer BATUR
Fakir Rüştünün Nizip Cengi Destanı	Cevdet CANBULAT
Naci Kum'u da Kaybettik	C. Ö.
«Huzuri» Dolayısıyla Zaruri Bir Cevap	M. Gökalp ALADAĞ
Kırım Atasözleri (III)	Mustafa BERKE
Beni Ararsan (Şiir)	Niyazi GÖZENOĞLU

Sayı : 31

Kuruş : 25

SAHİBİ VE YAZI İŞLERİNİ FİLEN İDARE EDEN S'UL MÜDÜR: İHSAN HİNÇER

Türkiye İş Bankası

12 İKRAMIYE EVİNDEN BİRİ
BELKİ DE SİZİNDİR

Yeni yılda talihiniz açık olsun.
1952 de birinci ikramiye çekilişinde

İSTANBULDA

Tarabyada
2 Bahçeli Ev

ve çeşitli para
ikramiyeleri...

TOPTAN

UN ve PEYNİR ihtiyaçlarımızı
İstanbulda 20669 numaralı telefona
bildiriniz.

En birinci Lüleburgaz çiftlik yağı
Edirne beyaz peynirleri ve un üzerine
toptan siparişler kabul edilir.

İstanbul toptan sipariş adresi:

BANDIRMA - TRAKYA PAZARI

Eminönü Balıkpazarı, Taşçılar, Ke-
merli sokak No. 2 - Telefon: 20669

AYRICA

Lüleburgaz İslâm - Naci fabrikası
tarafından en güzel içme memba su-
yundan imal edilen buzlar, gayet
sihhi ve temizdir. Siparişler zamanın-
da yerine getirilir.

TÜRK FOLKLOR ARASTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK HALK
KÜLTÜRÜ BELGELERİ DERGİSİ

Şubat 1952

İÇİNDEKİLER : ~~~~~

«Türk Folklor Araştırmaları»	Prof. Hilmi Ziya ÜLKEN
Eğri, Büğrü İstemem (Fıkra)	Veli VAROL
Vahit Lütfi Salıcının Gizli Hazinesi	Cahit ÖZTELLİ
Anadoluda Göçebe Türkler	M. Enver BEŞE
Müzik Folkloru: Yurt Türkülerinden (II)	Mahmut R. GAZİMİHÂL
Halkbilgisi Derneğine Aid Hâtıralar (V)	M. Halit BAYRI
Üç Arkadaş (Fıkra)	Muzaffer BATUR
Fakir Rüştünün Nizip Cengi Destanı	Cevdet CANBULAT
Naci Kum'u da Kaybettik	C. Ö.
«Huzuri» Dolayısıyla Zaruri Bir Cevap	M. Gökalp ALADAĞ
Kırım Atasözleri (III)	Mustafa BERKE
Beni Ararsan (Şiir)	Niyazi GÖZENOĞLU

~~~~~

Sayı : 31

Kuruş : 25

T. C. Ziraat Bankası

Kuruluş tarihi: 1863
Sermayesi 300.000.000 Türk Lirası

Yurd içinde 410 şube ve ajansı, dünyanın her tarafındaki
muhabirleri ile sayın müşterilerinin emrindedir

Vadeli, vadesiz tasarruf hesapları sahiplerine evler ve
dolgun para ikramiyeleri

1952 ikramiye plânı:

9 Çekilişte 14 Ev

Ayrıca çeşitli para ikramiyeleri

Her 150 liraya bir kur'a numarası verilir.
İkramiyelere iştirak şartlarını banka şube ve ajanslarından
öğreniniz.

TÜRKİYE GENEL SİGORTA

ANONİM ORTAKLIĞI

ile

İSTANBUL MUALLİMLER CEMİYETİ

arasında

aktdilen ÖĞRETMENLER SOSYAL-GRUP SİGORTA MUKAVELENAMESİ Türk Sigortacılığında ileri bir adımdır.

Sigortaya Yaş farkı gözetilmeksizin ve sıhhi muayeneye lüzum kalmadan Eğitimci, Öğretmen, Profesör, bilümm öğretim mensubini dahil olabilir ve sağlanan geniş teminatları istifade eder.

Sigorta Tekaütlikde hazır bir kapital veya sigortalının dileğine göre hayat boyunca bir irad ve bu teminata ilâveten ödenecek bir Temel Vefat Tazminatı sağlamaktadır.

Sigorta Ücretleri her keşeye uygun olmak üzere tertip edilmiştir.

Sigortaya Memleketin dört köşesinden yüzlerce öğretmen şimdiden kayıtlanmıştır ve sigortalıların adedi günden güne artmaktadır. Bu hususta etraflı malûmat almak üzere aşağıdaki adreslerden birine müracaat ediniz.

Vakit geçirmeyin.

TÜRKİYE GENEL SİGORTA A. O. İSTANBUL MUALLİMLER
Yeni Postahane Karşısı Kendi Binası CEMİYETİ
İstanbul Sigorta Bürosu P. K. 790
İstanbul

TÜRK
FOLKLOR
ARASTIRMALARI

KURULUŞU: AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBULDA ÇIKAR. HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ VE YAZI İŞLERİ MES'UL MÜDÜRÜ: İHSAN HİNÇER

SAYI: 31

ŞUBAT 1952

YIL: 3; CİLT: 2

"Türk Folklor Araştırmaları"

Yazan: Prof. Hilmi Ziya ÜLKEN

İstanbulda iki buçuk senedenberi «Türk Folklor Araştırmaları» adlı bir dergi çıkmaktadır. İhsan Hınçer'in çıkarmakta olduğu bu dergi, memleketimizin Folklore'la meşgul pek çok muharriri ve öğretmeninin çalışmalarını topluyor. Verimli ve müsbet bir yolda ilerlediği için bir taraftan zengin malzeme toplamak, diğer taraftan tahlili ve tenkidi makaleler neşretmek suretiyle derginin Türk Folklore işlerine en sağlam bir zemin hazırlayacağına kanlıdır. Daha şimdiden söyleyebiliriz ki bu dergi ve onu mânen baslemekte olan dernek (Türk Halkbilgisi = Folklor Derneği) memleketimizde yirmi otuz senedenberi bir çok kimselerin bazan heveskâr, bazan san'atkâr, bazan müphem bir ideolog olarak alâkasını çekmiş olan bu mevzuu ilmi ve sağlam bir istikamete doğru götürülecektir.

Almanya'da Völkerkunde, İngiltere'de Folklore adile tanılan bu nevi çalışmalara memleketimizde «Halkbilgisi» denmektedir. Garpta olduğu kadar etraflı olmakla beraber bu araştırmaların bizde de üzerinde durulacak bir mâzisi vardır. Avrupada ilk önce Almanların Volkstum dedikleri halk inanç ve zevklerine ait alâka faydacı bir gayeyle başlamıştır. Bu devrede garpta halkın kendine mahsus edebiyat ve musikisi iptidai baskılarıyla yayınlandığı gibi, bizde de Tavuk Pazarı ve Yeniçeri odalarında, Anadolu köy odalarından yayılan bir sanata az çok bozulmuş şekilleri iptidai bir basının mevzuu olmuştu. Buna biz de «Acem

Basması» masal ve hikâye kitapları deniyordu. Zamanımızda «yeni uydurma neşriyat» diyeceğimiz bazı kitaplar aynı mevzuların orijinal şekillerini bulacak yerde itibari görüşüne göre büsbütün bozmakta, değiştirmektedir.

Fakat 19 uncu asır ortalarında Avrupada uyanan milliyet cereyanları ve romantizm hareketi dikkati bu halk mevzuları üzerine çekmeye başladı. Bu hareketin gayesi edebiyatın ve bütün san'at dallarının millî köklere dayanmasını temin için yanlış baskılar ve çirkin bir ifade içinde öz değerini meydana çıkaramayan halk motifleri üzerinde işlemek ve bunları yüksek bir sanatın malzemesi ve muhtevası haline getirmektir. Bu gaye ile Almanya'da, Skandinav memleketlerinde, İngiltere'de, Fransa'da ve daha birçok yerlerde halk mevzularına hararetle sokulan san'atkâr araştırmacılar yetişmeye başladı. Fakat bunlardan mühim bir kısmı orijinal şekilleri bulacak derecede sabırlı olmadıkları için bir dereceye kadar indi ve gerçekten uzak terkiplere ulaştılar. Bu yüzden başarıları da tehlikeye düştü.

Bununla beraber ona paralel olarak bir de ilmi metodlara uygun olarak halk edebiyat ve sanatının malzemesini toplamaya çalışanlar türedi ve bunlar ilk tecrübeleri henüz tam kadrosunu bulamadığı için yukarıki teşebbüslerden kendini kurtaramamıştı. Fakat tabiatıyla insanın ruhi münasebetini tetkik için biyoloji ve psikoloji prensiplerine dayanmakta olan ethnologie ve bu ilmin bir nevi tasvir devresi

demek olan éthnographie sayesinde halk bilgisi araştırması daha emin bir istikamet buldu. Mukayeseli philologie tetkikleri de bu araştırmaları dil bakımından ilmileştirirdi. Artık gelişigüzel malzeme toplamanın bir değeri olmadığı anlaşıldı. Malzemenin menşelerini araştırmak, aynı malzemeyi başka çağlardaki nümünelerile karşılaştırmak, onları okuyan ve yaratan halk zümrelerinin lehcelerine uygun olarak tesbit edilmelerini temin için phonétique kaidelerinden faydalanmak, bu ilmi tesbiti yapabilmek için âdi harflerle kanımayarak hususi harfler ve işaretler kullanmak, hattâ diatophone'lardan faydalanmak yolları tutuldu. Bu suretle eski folklorculardan bir çoğunun topladıkları malzeme tenkit süzgecinden geçirildi.

EĞRİ BÜGRÜ İSTEMEM!

Eir gün, tilkinin biri karnını doymak için ormana çıkar. Gezmedik yer, uğramadık koyak (=vâdi) bırakmaz. Fakat hiçbir şey bulamaz. En nihayet önüne bir ırmak gelir. İrmaktan öteye geçmeyi tasarlar ve hazırlanır. Tam bu sırada bir yılan görürdür. Tilkiye:

— Tilki kardeş! Herhalde karşıya geçeceksin. Ben de geçmek istiyorum, ama yüzmek bilmiyorum. Beni de öte tarafa geçirir misin? der. Tilki:

— Hay hay kardeşim! Ne olacak, dünyada yiyecek kalmadı ise, iyilik te ortadan kalkmadı ya!. Bin sırtıma geçelim!..

Tilki, sırtında yılan olduğu halde suya dalar. Tam ortaya gelince, yılan, tilkiye:

— Bir diyeceğin var mı? diye sorar. Bunun duyan kurnaz tilki derhal durumu anlatır:

— Hiçbir diyeceğim yok. Lâkin ölmeden şu mübarek yüzünü bir görseydim, der.

Yılan, keyifli ve kendisini güya güzel göstermek maksadıyla boynunu çeşitli kıvrıntılarla tilkinin önüne uzatır. Evveliden hazırlanan tilki, hemen yılanın başını ağzına alarak gevip, yılanı öldürür ve suyu geçer.

Yılanı yere uzatır. Yılan, yıldızı görmeden tamamen öldüğü için doğru durmaz ve kıvrılır. Bunun üzerine tilki:

— Ben öyle eğri büğrü duranı sevmem. Şöyle doğru dur bakayım. diye yılanı dümdüz yapar ve yoluna devam eder.

Vah VAROL

Onların en doğru bir şekilde ifadesi temin edildi. Subjektif unsurlardan kurtarıldı.

Bu ilmi çalışmalar sırasında, onlara ders çevirmeden orijinal halk motiflerini bir araya getirerek en eski ve hakiki terkipleri canlandırmaya çalışılan oldu. Bunların gayretli tıpkı archéologue'ların kırık çanak parçalarında eski bir vazoyu ihya etmeleri gibi idi, yani bir restitütion idi. Bu suretle acele ve sun'î sanat terkipleri yerine halkın deyişine, ifade tarzına, aslındaki bütünlüğe en yakın terkipleri elde ediliyordu. Elias Lönnrot'un Kalevalası ile Joseph Bedier'nin orta çağ Fransız masalları ait bütün terkipleri bu mahiyette idi. Fakat bunlar arasında da başarı bakımından dersler ayırmak mümkündür.

Nihayet halkbilgisi etrafındaki malzeme çalışmalarından — hiçbir sanatkâr düşüncesiz kapılmadan — ilmi terkipleri yükselmek isteyenler de oldu ki, bunlar Folklore'un en yakın tefsircileridir. Bu istikamette çalışanları başca üç grupta toplayabiliriz: 1) Volkstum'u millî hayatın kökü olarak görenler ve milletler arasında hiç bir iştirak kabul etmeyenler; 2) Volkstum'u milletler arası bir hayatın müşterek kökü sayanların tefsiridir. Her iki zid tefsirin hatalarını görerek Volkstum'da birbirine benzer içtimai müesseseler medeniyetler arasında bazı benzeyişleri ifa bakımından milletler medeniyetinin sanat temellerini bulanlardır. Biz bu tefsirlere üçüncüsünün inkişafına şahit oluyoruz ve meleketimizde de Gökalp'danberi o yolda araştırma zemini kurulmuş bulunmaktadır.

Memleketimiz bu merhalelerden bazılarından geçmiştir. 1) «Acem Basması» denen yavaş ve eksik neşriyatın okunduğu eski köy okullarında birinci merhaleyi görüyoruz. 2) Bu esrin aleyhinde bulunan bir kısım garpcılar «uyanış» taraftarları, umumiyetle, halk köklerine hücum etmek hatasına kapılmışlardır: Nami Kemal ve Ahmet Midhat'danberi bunların bazı taraftarlarıyla karşılaşılıyor. 3) «Destanlar» millî sanatın temeli yapmak isteyen hareket Gökalp'la başlıyor. Fakat kitaptan yararlanıp ve bir kısmı gerçekle ve hayatla ilişkilendirilmiş olan bu destanlar daima halk köklerine, yani Folklore mevzularına uygun değildir. 4) Yaşayan gerçek halk köklerini unuttuğumuz ve sırf kitabi destanlara tercih eden hareket cereyan uyandı. Bu cereyan «Anadolu» mecmuasile başladı. 5) Bununla beraber 1922 —

Ölümünün Yıldönümünde:

Vahit L. Salcı'nın Gizli Hazinesi

Yazan: Cahit ÖZTELLİ

Bütün ömrünü, zaruretlerle boğuşa boğuşa, Türk folkloruna bağlayan idealist insan, iki yıl önce toprağa verildi. Bugün hâlâ bir mezar taşından bile mahrum, toprak yığını altında, ızdıraplarla yorulan ruhunu ve vücudunu dinlendiriyor. Onun kadrini sağlıklımda bilemedik. Daha doğrusu onu himaye etmek mevkiinde olanlar elinden tutmadılar. Sefaletin kucağında yalnız başına bıraktılar. Halbuki yaptığından kat kat üstün istifade mümkün idi. Onun, hiçbir karşılık beklemeden Anadoluyu karış karış gezerek hizmet etmek en büyük emeli idi. Ondan herkes istifade etti. Fakat buna karşılık o'na bir «dem» bile sunmadılar. Sefaletine seyirci kaldılar. Ömrünün sonuna kadar (kara baht) ile mücadele etti. Cebinde bir sigara parası bile yok iken, yaya olarak köy köy dolaştı. Şöhreti yurt dışına taşarken, yazılarından istifade ederek Türk musikisi folkloru hakkında, Paris'te neşriyat yapılrken, o, haksız olarak küçük memuriyetinden atıldığı

arasında uyanan bu cereyan asıl 1927 de halk bilgisi kongresi ve bunun kurduğu Halkbilgisi derneği ve dergisi ile canlandı. Maalesef bu kongre büyük bir ciltten ibaret olan tek bir dergi çıkardı. Burada Fındıkoğlu, Ahmet Kudsi (Tecer), Yusuf Ziya ve diğerleri birçok değerli makaleler neşrettiler. 6) Her iki hamle yarım kalmış olmakla beraber onların arzularını, ilmi kaidelerle uygun olmadıklarını söylemek şartı ile, bütün Halkevlerinin folklore şubeleri, bunların neşrettikleri dergiler tamamladılar. Bu arada bihassa İstanbul Halkevinin neşrettiği «Halk Bilgisi Haberleri» Dergisini ve onu çıkaran Mehmet Halid Bayrı'yı hatırlamalıdır. 7) Fakat böyle kıyafetsiz bir tarzda toplanan, tahvil ve tenkitten geçirilmemiş olan iptidai bir malzemecilik ile mesele halledilemezdi. Her şeyden evvel ikinci elden malzmeden vazgeçmek, halka doğrudan doğruya nüfuz etmek, onları ilmi kaidelere göre dinlemek ve tesbit etmek, eski toplanan şeyleri ihmal etmiyerek bu metodlarla tahlil ve tenkit süzgecinden geçirmek lâzımdı. Bu yeni dergi halkbilgisi mevzuunda beklediğimiz bu verimli yola girmek için en mühim bir adım olarak görünmektedir.

Prof. Hümi Z. ÜLKEN

483

İçin Devlet Şûrasına istidalar yazmakla meşguldü. O, açlıkla pençeleşirken, Halkevi ayda on lira ücretle bando muallimliğine tayinini teklif ediyordu. O, hayatını namerde muhtaç olmadan kazanmak için gazetelere muhabirlik yapıyor, siyasi, iktisadi makaleler bile karalamış çalışıyordu. Bu ızdıraplı sefalet karşısında bile acılarını içine akıtarak, dosyalarının, notalarının üstüne eğilmek cesaretini kendinde buluyordu. Onu, bütün folklorcular tanırdı. Bilhassa Bektaşî edebiyatı ve müzik folkloru ile uğraşanlar daha iyi tanırılar. Bazı müzik üstadlarımız onu teçhil etmeğe kalkarken, Paris'in meşhur müzik profesörü M. E. Borrel onunla mektuplaşıyor, takdirlerini eserlerinde belirtiyordu. Ölümünden sonra da kendisini arıyordu.

Ben, Vahit L. Salcı'yı, on beş sene önce, Yücel ve Varlık'ta çıkan yazılarıyla tanıdım. Bunlar, öyle bakır konular ihtiva ediyordu ki, elimde olmayarak beni sarıyordu. Yazılarını kuru bir ilim dili ile yazmayıp, âdeta tatlı bir hikâye üslup ve hüviyetine bürüyordu. Tetkik ettiği konuların tâ menbalarına kadar bizzat gidiyordu. Bu meraklı yazılarında şiddetle zevk alıyordum. Birkaç defa kendisiyle mektuplaşmak istemiş, fakat adresini bilmediğim için muvaffak olamadım.

Gözümde, esrarla dolu bir hüviyete bürüyen Salcı, bana örnek oldu. İki sene önce bu pek merak ettiğim ve varlığını yazılarının sisleri arasından tanıdığım adamın ölümünü okuduğum, hele acıklı hayatını öğrendiğimde içimde derin bir sızı duydum. Beş aydanberi evrakı arasında en ince teferruatına kadar hususi hayatına karıştım. Şimdi, sanki onunla yıllarca dostluk yapmış gibiyim. Acılarına ölümünden sonra ortak oldum. Onun muztarip hayatını yeniden yaşar gibi oluyor, ruhunun benimle beraber olduğunu hisediyorum. Tanrı rahmet etsin.

Ölümünden sonra hakkında yazılanları okuyunca, zaten merak ettiğim kütüphanesini görmek, ne gibi malzemeye sahip olduğunu öğrenmek arzumu yenemedim. Bir Temmuz günü, uzak bir Akdeniz kıyısından yola çıktım. Kırklareline, Vahit Lütfi'nin manevi huzuruna koştum. Merhum yazılarında sık sık şuzları tek-

rar ederdi: Otomobil seyahati ile folklorculuk olmaz. Masa başında yapılan tetkikler yanlışlarla doludur. Malzemenin ayağımıza gelmesini beklemiyelim, biz onun yanına gidelim, derdi. İşte, ben de onun yanına, bu sözleri bir vasiyet telâkki ederek gidiyordum. İstanbul'da (Türk Halkbilgisi Derneği) nden öğrendim ki, onunla meşgul olan yok. İnsan Hınçer'den gerekli adresleri alarak, bir gece yarısı Kırklareline vardım. İlk defa olarak Trakya'ya geçiyordum. Onun ruhu, beni bu vatan parçasını görmek bahtiyarlığına da kavuşturdu.

O gece, çantamı otele bırakıp doğruca, Tanburacı Aşık Ali'yi kendi fakir kahvesinde ziyarete gittim. Merhumun, bu aşık dostu, ziyaretimin sebebini öğrenince heyecanlandı. İslî gaz lâmbasının (ücretini ödeyemediği için elektriğini kesmişler) ışığında saatlerce dertleşti, o'ndan bahsettik. Oğlu ile karısının Vize'de olduklarını öğrenince, yeni bir yolculuğa çıkmak üzere otele döndüm. O gece sabaha kadar uyuyamadım. Binlerce kilometrelik yoldan gelip de, herkesin (Hazine) dediği metrukâtına yaklaştığımı sandığım anda yine uzaklara kaçmış buldum.

Ertesi gün sabahleyin erkenden resim öğretmenini Şerif Baykurt'un evine gittim. Şerif Baykurt, merhumun hayranlarından olup halk-evinden beş kişilik bir heyet teşkil ederek ilk defa eserlerini tetkik edenler arasında bulunuyordu. (Bakınız: Türk Folklor Araştırmaları, sayı 19) Yakın alâka ve yardımlarını esirgemeyen bu zatın adını şükranla anarım. O gece beni, şimdi isimlerini hatırlayamadığım bazı genç ve aydın arkadaşları ile tanıştırdı. Bunlar içinde Belediye tabibi de vardı. O anlattı: Şubatın çok soğuk bir sabahı, evinden çıkan üstad, buz tutan bir yerden geçerken düşmüş ve derhal (koma) ya girmiş. Dört beş gün devam eden bu halden sonra, beyin kanamasından göçmüştür. Bütün şiddetiyle hüküm süren soğuklar yüzünden, hemşhrieleri gömüldükten birkaç gün sonra haberdar olmuşlar. Bu sebeble birkaç ahbabının omuzları üstünde ebedi istirahatgâhına bırakılmış.

Vize'de cöglü Lütü Salcı, beni otobüsten aldı. Evlerine gittik. Dosyaları ve diğer evrakı sathı bir surette tetkik ettim. Merhum, ölümlünden evvel: «Bunlar, demiş, size çok faydası dokunacak birer hazinedir. İyi saklayın.» Fakat heyhat, maddî bir menfaat uman ailesi, bir buçuk yıl geçtiği halde benden başka kim-

seden ciddi bir alâka görmediklerini acı ile anlattılar. Mahmut Ragıb'ın da bu metrukâtı görmek istediğini bir yazısından öğreniyorsak da, o da ciddi maniler yüzünden bu işi yapamamış. (Bakınız: Damla Dergisi, sayı 6, Haziran 1950) Yine bu yazıdan öğrendiğimize göre, merhumla mektuplaşarak tanışan ve emeklerini pek takdir eden, Avrupa Türk musikisinin yegâne müdekkiki olan, Türkçe de bilen, Adnan Saygun'u yetiştiren, Fransanın meşhur müzikolog, profesör ve artistlerinden M. E. Borrel de yazdığı bir mektupta: «Vahit Lütü'nin üfülü beni pek müessir etti. Evrakı ne oldu? Bunların arasında muhakkak ki folklor hazineleri vardır. Sadece musiki bakımından düşünenecek olsak bile Vahit Lütü'nin kültürlü, havaları sıhhatli bir şekilde notaya almaya kâfi idi» diyor. İşte, Vize'deki sade döseli küçük evde bu (hazine) önümde duruyordu.

Onun metrukâtı arasında (16.000) şiir muntazam bir surette tasnif edildiği söyleniyordu. (Bakınız: Türk Folklor Araştırmaları, sayı 19) (Müzik Görüşleri, sayı 9, Haziran 1950). Şimdi kırk yıllık didinmenin muazzam rakamı karşısında idim. Ana oğula temin ederdim: «Kendisini unutulmaktan kurtaracağın eserlerini kendi adını anmadan neşretmiyeceğim. Dosyalarından istifade ettiğim yazılarında kendisinden bahsedeceğim. Esasen ilim ahları bunu emretmez mi?

Neticede kendilerini ikna ile mânen maddeten tatmin ederek bütün evrakı sathı aldım. Şimdi bu bedbaht insanın bütün mahremiyetini de ihtiva eden evrakı ile beş aydanberi başbaşayım. Birçok dostlarının bildikleri hayatının acıları, evrakı arasında İnsan Hınçer ve Halit Bayrı'nın yazılarında onun doğum yılı yanlış. Evrakı arasında Mahmut Ragıb'a hitaben yazdığı —Ne yazık ki— kendi hayatını anlattığı uzun bir şiir tıra defterinde doğum yılı olarak H. 1300 (1882) vardır. Bu tarih ayrıca resmî bir evrakta da aynı olarak görülmektedir. Şu halde, özüğü zaman 68 yaşında idi. Hayatı hakkında bilgi için bakınız (T. F. Araştırmaları, sayı 19 ve 20) Bütün folklorcular tarafından merak edilen evrakından çıkardığım ilk bilgiyi aşağıda bildiriyorum:

1 — Halk ve Bektaşî şairlerine ait (104) dosya vardır. Her dosya alfabetik sıra üzerine tertibedilen şairlerin isimlerini esas tutmuş ve mevcut şiirleri muntazam olarak kal-

ARAŞTIRMALARI

dedilmiştir. Dosya numaralarına bakılırsa (104) den fazla olması icabetmektedir.

2 — Bunlardan başka (29) yazma ve cök yazmadır. Vahit Lütü, eline geçirdiği cöklerdeki şiirleri, istinsah ettikten sonra sahiplerine iade etmek âdetinde olduğundan pek az cöng sahiptir. Cök hususunda kendisine en çok yardım eden, Edirne Ortaokul Türkçe öğretmeni şair Ulug Turanlıoğludur.

3 — Büyük ana defter. Benden önce bu defter Kırklareli Halkevi tarafından teşkil edilen beş kişilik bir heyet tarafından görülmüş idi. Bu defter 35x45 boyunda olup, binlerce sahifeyi ihtiva etmektedir. Şu kısımlara ayrılmıştır:

a — Şairlerin isimlerine göre tertib edilen sıra ile dosyalarda mevcut şiirlerin birinci mısraları. Bu şiirlerin son rakamı (16.977) ise de hepsinin karşısında şiirler yoktur. Tam şiir karşılığı rakam (12.296) dır. Bunların karşısındaki hanelerde ayrıca, nereden alındığı, hangi dosyada bulunduğu, nazım şekli v. b. bilgi vardır. Kısaca bu ana defter dosyaların rehberi dir.

b — Defterin ikinci kısmı, yalnız şairlerin isimlerini alfabetik sıra ile ihtiva etmektedir. Burada şâirin dosya numarası, mevcut şiir sayısı, varsa, hayatı hakkında kısa bilgi v. b. kayıtlar vardır. (908) şair ismi vardır.

c — Defterin son kısımlarında iki sahifelik kısım, defterin içindekiler hakkında rehber mahiyetinde, araştırma kolaylığı temin maksadiyle, genel bilgi.

d — Son kısımda (üç sahifelik) şiirlerin nereden alındığına dair defter ve dosyadaki rumuzların açıklanması vardır. Bu kısımda sözlü ve basma kaynaklar dışında (48) yazma mecmua kayıtlıdır. Yukarıda, ikinci maddede adı geçen (29) yazma bu rakama dahil değildir. Bu (48) yazmanın karşılarında sahiplerinin adları ve adresleri de kaydedilmiştir. Kaynakların toplamı (135) dir.

4 — Üzerinde (Bektaşî Nefesleri ve Notaları - kolleksiyon 13) kaydı ile (76) nefes ve notasını ihtiva eden bir dosya vardır. Bunlardan pek az kısmı yayınlanmıştır. Bu dosyada bir Sultan Abdal (19), Hatayî (9 tane), Kul Himmət, Hacı Bayram Veli, Nesimi, Kaygusuz Abdal, Şâhi, Bosnavî, Fuzûlî, Kalender, Nutki, Sersem Abdal, Cemâlî, Muhiddin, Dertli Kazak, Hilmi, Seyrânî, Hasan Dede, Harabî, Yunus Emre, Kul Veli, Seyfullah, Kul Mehmed,

Beyoğlu, Hâşim, Sersem Ali, Kemterî, Süleyman, Zikri, Mebni gibi Bektaşî şâirinin güfte ve besteleri vardır.

Bu dosyanın, bilhassa müzik folkloru ile meşgul olanların ilgisini çekeceğine şüphe yok.

5 — Birkaç dosyada Bektaşîliğe ait vesika ve genel bilgi vardır. Bilhassa bunlar arasında (Mechul bir derviş tarafından) kaydı ile Bektaşî dedelerinden birisine verilmiş ve şimdiye kadar Bektaşîliğe ait eserlerde raslamadığım, elle yapılmış resim ve yazılı bir tablo vardır. Üzerinde (.... yani, remz-i Kur'an sûre-i vettin remz-i fil-insan ve remz-i hel'eta kavlidir) ibaresi vardır. Büyük bir insan vücudunun muhtelif yerlerinde Arapça, Türkçe yazılar vardır. Hurûfilîğe ait mühim bir vesika olduğu tahmin edilebilir. Bu (Meşgul Derviş) e kaynaklar arasında şiirlerin altında da rastlanıyor.

6 — Hususî ve resmî evrakı ihtiva eden dosyalar. Hayatının gizli ve acı taraflarına buradan rastlanıyor.

7 — Mecmua ve gazetelerde yayınladığı yazılarına ait (kupür) dosyaları. Bunlar arasında bilhassa (Bartın) gazetesinde çıkan (Kızılkâş Şairleri ve Musikileri) ile (Bektaşî Nefesleri - Notaları ve Besteleri) (Türkleşmiş Hristiyan Bektaşî Şairleri) (Kırklareli Şâirleri) (Kızılkâş Şairleri ve Edebiyatları) ile (Gizli Türk Musikisi) (Gizli Türk Oyunları) kitaplarının müsveddeleri, kendi yazdığı nefesler, topladığı Bektaşî fıkraları, göndermediği veya gelen mektuplar...

8 — Negredilmemiş eserleri:

Hikâyeleri: (Yeni Mezhep, Canlı Define, Pis Yahudi, Falcı, Balkan Yılanı, Melâhat Ablam, İyi bir şart, Tatlı Belâ) (Kızılkâş Şâiri - piyeste) bu piyeste on beş nefes notası var. (Yunanistan Hâtıraları) bazı makale müsveddeleri.

9 — Destanalı dosyası: Bu mühim dosyada (200) e yakın muhtelif konularda, basılmış ve basılmamış destanlar vardır. Bu dosya başlı başına kitap halinde basılmağa lâyıktır.

Vahit Lütü'nün, tam kırk yıl vasıl çalıştığını anlamak için bu kütüphaneyi görmek lâzımdır. Meselâ, dosyalarda mevcut birkaç şâirin, pek azı basılmış şiir sayısına bakınız: Aşık Kerem 283, Karacaoğlan 146, Bayburflı Zihni 19, Dertli 126, Pir Sultan Abdal 308, Kul Himmət 67, Hatayî 302, Aşık Ömer 95, Yunus Emre 391, Emrah 165, Gevherî 407... Dosyalarda şimdiye kadar ismi duyulmamış veya pek az eseri basılmış pek çok şair vardır.

Anadoluda Göçebe Türkler

Yazan: M. Enver BEŞE

Anadolu ovalarında yer yer yerleşmiş bir takım insan kütlelerine tesadüf olunur. Bu evsiz ve köysüz serbest hayat yaşayan insan kütlelerinin bazıları Yörük, bazıları da Çingenelerdir. Bu zamana kadar bunların içine girilmemiş olduğundan bu göçebelerin adet, an'anat ve itikatlarına dair bilgimiz çok azdır.

Halk bilgilerile uğraşan sayılı insanlardan başka bütün ahali bu aşiretleri hep birden Çingene telekkesi altında bulundurlar... Halbuki hakikat böyle değildir. Türkmenlerle Yörükler aynı asıldandırlar. Bunlara Yörük denmesinin esbabı tez yürüyüşlü olmaları ve mesken tutmamalarından ileri gelmektedir. Yörüklerin ekseriyeti Oğuz Uluslarından müteşebittir.

Man türkçede büyüklük ifade eder. Meselâ: Koca büyük kocaman olduğu gibi. Binaenaley Türkmen de Türk Uluslarının en büyüklerinden mühim bir kabiledir.

Evvelce Yörükler Aral gölüle Bahrihazer arasında otururlardı. Bunların lisani uygurcadan az farklı idi. Bu kavim aşiret halinde yaşar cesur, şeci ve sadık idiler. Yörükler ilk İslamiyete girdikleri vakit Azerbeycan, Erzurum ve Diyarbakır taraflarında yerleşmiş ve sonradan da tâ Anadolu içlerine kadar girmişlerdir. Bugün Anadolu'da Yörüklerin en mütekâsif bulunduğu yerler: Araç, Safranbolu, Taraklı, Zile, Daday, Konyadır.

Anadoludaki Yörükler: Çebinler, Tahtacılar, Çeçenler ve Abdallar diye başlıca dört kısma ayrılabiliriz. Ayrıca Erzurum havâlisinde Çeçenlerden bir kol olan Halhalı ve Hizmeli Yörükler denilen bir kısım daha vardır. Bunlara bu ismin verilışı ayaklarının bileğine halhal denilen bir nevi halka ve burunlarına da hizmete denilen altın küpe takmalarından ileri gelmektedir. Bilhassa İzmirin Narlıdere civarında Tahtacılar pek kesiftir. Ekseriyetle Tahtacılar Obalarda, Çebinler sahillerde mütemekkindirler. Çeçenler Şarki Anadolu'da mütekâsiftirler.

Abdallar, Yörüklerin en iptidai kısmını teşkil eder; bunlar hâlâ aşiretler halinde yaşarlar. Ahlakları pek mazbut değildir. Adetâ Çingeneleşmişlerdir. Tahtacılarla Çebinler ise hemen hemen kendilerine has olan adet, ana-

nat ve itikatlarını kaybetmişlerdir. Çeçenler iptidailiklerini hâlâ muhafaza etmektedirler. Bunlar en fazla Hurufiliğin tahtı tesirinde olarak yaşarlar bunlar aynı zamanda Halhalı ve Hizmeli Yörüklerinin de asıldırırlar. Kendilerine mahsus eğlenceleri ve çok ruhlı türkülleri vardır. Bu türkü onlardan biridir:

«Harabidir deli gönül harabi
Şahin kuşu yüksek yapar yuvayı
Türkmen kızı katarlamış vesvesin
İner gider yaylasına bin göle
Bir zamanlar bu elleri gezmeli
Kalem alıp kaşın gözün yazmalı
Topluğu halhalı burnu hızmalı
İner gider yaylasına bin göle
Kalkın turnam kalkın kalkın havaya
Kemah dedeleri çıktı duaya
Çil horoz dağına Hasanovaya
İner gider yaylasına bin göle

Köylerde tavattun eden Yörükler adettelerinden bir çoklarını zaman ile terk etmiş olmakla beraber yerlilerle birleşmemişlerdir. Bir defa Yörükler yerlilerle sınırlı tesisi hususunda çok mutaassıptırlar. Son zamanlar bilhassa harbi umumiyi müteakip bu Türk bu adete muhalif bazı evlenme hâdiseler olmuşa da Yörüklerin bazı hemşerileri tarafından ananelerinin bu şekilde ihlâlinden müteessirdirler. Onlar bu takdirde neslin bozulacağını ve aralarındaki tesanüdün kalkacağını ileri sürerek bu halin devamına mani olma istemektedirler!...

Yörüklerde nesebe çok kıymet verilir. Meselâ herhangi bir Yörük köyünde ailelerin şeceresi hemen ezberden sayılır ve bu şecerelerin köyün en büyük sayılan ailesine müntehi olur. Yörükler ekseriyetle bektâşi, hurufî, melâmî ve alevîliğin tesiri altında kalmışlardır. Bektaşî adedleri Yörüklerin ruhan bir hayatına inelmesine sebep olmuştur. Bunların zaman zaman toplanıp «bezmî cem» dedikleri meclislerde gazel, kaside ve koşmalar okumaları okudukları bu şiirlerin sahiplerinin hakiki efsanevi hayatları hakkında konuşma yapıları sık vakidir.

Bunlar Fuzuliden Ruhiden ve Nesimiden tutun da bir çok büyük şairlerin edebiyat eserlerini hafızalarında saklı bulundurlar. Yörük-

Yurt Türkülerinden

— II —

Yazan: Mahmut R. GAZİMİHÂL

Nota: I

(Nota: I) Şu «Köroğlu» havası 1936 da Adana Bölgesinde Avcılarından bir oyun esnasında notaya alınmıştır. Cümlelerinin bitim noktalarına ve doya nispetle ikinci kuvvette olarak mi'de isolar gösterilmesine nazaran inci sol, mi, re, do dizisini düşündürmektedir. «Fa diyez», sol notunun alttan mordenti halinde bir süslemeye ibaret kalıyor. Fa diyez ve si sonradan da

yalnız «geçici not» kuvvetinde kalırlar; daima onaltılıklar halinde dokunup geçerler. O notların üstüne düşüş, veya o notların üzerinde cümle düğümleşmesi yapılmıyor.

Ş Geçen asır sonlarında yurdun bazı nadir köşelerine topluca göçmen iskânları yapılmış olduğu malumdur: Meselâ Eskişehir'in bir mahallesi Urallar'dan gelenlerle meskündür.

Emreden başlayıp Dertli ve Figani'ye gelinceye kadar bir çok halk şairlerinin koşmaları hemen her Yörükün ezberindedir. Kendilerinin aslen Horasandan geldiklerini iddia eden Yörükler bilhassa Fuzulî'nin (Hadikâti'ssuade) sini çok okurlar. En cahil bir Yörük kadını Türk edebiyatı tarihini hemen bir lise talebesi kadar bilir! Yörük'ler kaç göç meselesine çok kıymet vermemekle beraber iffet hususunda çok titizdirler. Aynı zamanda Yörüklerin ruhan zevaline de inanları yoktur. İnsanın ölümüyle cismin değişeceğini ve binaenaleyh ehli kemâl için ölüm - kendi tabirlerince - bir gömlek değiştirmekten ibaret bulunduğunu yalnız günahkâr insanların öldükten sonra, yılan, akrep ve balık gibi hayvan

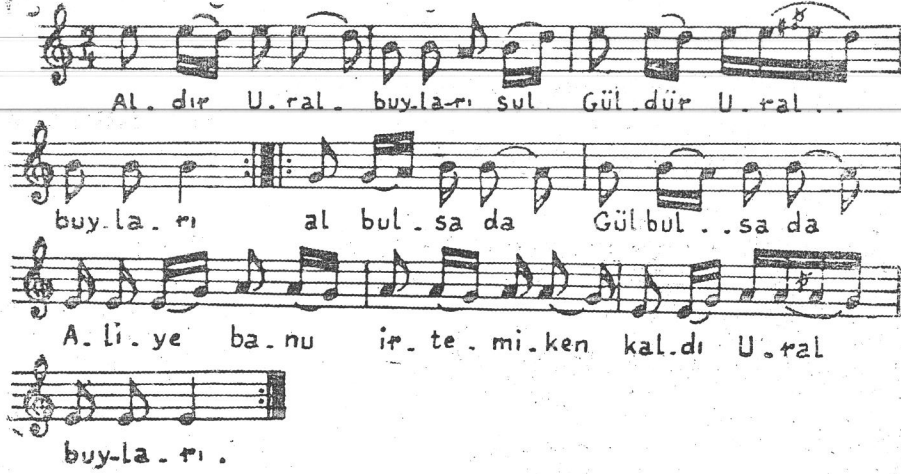
kalıplarına girerek dünyaya geleceklerini iddia ederler.

Bunlar tenasüna bütün imanlarıyla inanırlar. Safranbolu'da bugün yerleşmiş sayılan «yedi» Yörük köyü vardır. Bunların büyükleri Yörük, Hacılarobası ve Davutobasıdır. Safranbolu'da bu Yörük'lerden başka göçebe yaşayan Yörükler de vardır. Bunlar aşiret halinde gezerler, başlıca işleri hayvan yetiştirmektir. Bilhassa ata çok meraklıdırlar. Göçebe Yörükleri Kürtlerden ayırmak biraz müşküldür. Kürtler bünyeye itibarile daha kaba yapıldırlar. Yörükler daha narındır. Göçebe Yörükler çok kuvvetlidir. Bilhassa güreşe çok ehemmiyet verirler.

M. Enver BEŞE

Konferanslar, Törenler, Anketler,
Derleme Seyahatleri

Yazan: M. Halit BAYRI

Nota: II

Bunların halis pentatonik karakterli asyal türkileri o zamandanberi ekseriyetle kaybolmuşlardır; ancak pek yaşlılarının hafızasından hâiz tek türk örnekler alınabilmektedir. Nitekim, Ankara Devlet Konservatuarı mezunlarından olan Eskişehirli B. Midhat Akaltan bu dede yadigarlarından bir tanesini bana vermiştir;

kartarabildiklerine misâl olarak buraya aynen alıyorum:

Aldır Ural buyları şul
Güldür Ural boyları
Al balsa da, gül balsa da
Aliye Banu irtem iken
Kaldı Ural buyları (Nota: II)

Nota: III

§ Aşağıki asyal türküsü de Urallı bir göçmenin kemanından B. Akaltan tarafından notaya alınmış olmakla beraber, bu zat vaktile Eskişehirde yerleşenlerden değildir; uzunca bir müddet Japonyada kaldıktan sonra oradan yakın zamanlarda memleketimize gelen Kazanlı bir musiki muhibbidir. Parçanın adı «Girman Küyü»dür. (Küy, ezgi demektir): (Nota: III).

Bu gibi göçmen türkülerinin derlenip incelenmesinden ilim adına faydalı neticeler do-

ğabileceğini hatırlatmaya lüzum var mıdır? Mesalâ son iki türkü menşe memleketlerde de notaya alınıp neşredilmiş iseler, o eski basımlarla şimdi verdiğimiz suretlerin mukayesesi türlü ip uçları temin edebilir. v.s.. Bir türkünün iklim, çevre ve nesil değişmeleriyle uğrayabileceği istihaleler, veya hayatîyet gücü, istikbalde bu gibi yayımlara dayanılarak kestirilebilecektir...

Mahmut R. GAZİMİHAL

Umumiyetle aydınların ve hususile gençlerin dikkatlerini dernek çalışmalarına üzerine çekmek amacıyla, folklorun mevzuu ve mahiyeti, folklor maddelerinin derleme usulleri hakkında konferanslar verilmesi, genel merkez irşad encümeninin kararı iktizasındandı. Bu karara uyan İstanbul şubesi, konsevatuar binasındaki şube lokalinde, Türk Ocağında, liselelerin konferans salonlarında muhtelif arkadaşlarla konferanslar verdi. Konferans veren arkadaşlar arasında Profesör Ahmet Caferoğlu, Ahmet Kudsi Tecer, Raife Hakkı, Sadettin Nüzet Ergun, Yusuf Ziya Demirci'nin de bulunduğu, İstanbul Erkek Lisesinde, erkek ve kız öğretmen okullarında tarafından üç konferans verildiğini hatırlıyorum. Bu konferansların dernek için çok faydalı ve semereyi doğurduğunu hadiseler isbat etti: okulların tatil devresine gireceği sıralarda liseli gençler ve öğretmen okulları öğrencilerinden bir çoğu bana müracaat ettiler. Memleketlerinde geçirecekleri yaz aylarında folklor mevzuları üzerinde çalışmak azminde olduklarını söyleyerek, kendilerine derneğin rehber olmasını istediler. Bu gençlere iki aylık birer çalışma programı verildi. Onlar da doğup büyüdüleri kasabalarda tesbit edebildikleri folklor malzemesini okullar açıldığı zaman derneğe getirdiler. İstanbul'da okuyan Anadolu gençlerinin bu güzel hareketlerini şimdi anlatırken duyduğum derin zevki saklıyamıyacağım.

Halkbilgisi derneğinin kuruluş tarihi olan 1 Kasım gününü, üyelerin bir arada geçirmelelerini düşünen İstanbul şubesi, bu fikrini Anadolu şubelerine de bildirmişti. Şubelerin bu teklifi nasıl karşıladıklarını ve bunun üzerine ne yaptıklarını tesbit edecek durumda değilim. Yalnız İstanbul merkezinin her sene 1 Kasım tarihinde dernekte kayıdı arkadaşlar arasında tertip ettiği toplantılarla ilgilenenler çok oldu. Anadolu türküsü ve rakslarının dalgalandırıldığı ilik bir san'at havası içinde gece yarısına kadar süren bu toplantılardan, belki ileride vatanın her köşesinde benimsenecek bir folklor bayramı doğabilirdi. Ancak, derneğin hayatın-

da müessir olan şartlar, buna imkân ve zaman bırakmadı.

Türk şiirinin büyük piri «Yunus Emre»ye karşı memleketimizde asırlardanberi beslenen derin ve samimi sevgi ve saygının ifadesi mahiyetinde olmak üzere her yıl nisanın on beşinci günü dernek şubesi bulunan yerlerde bu eşsiz şair için bir anma töreni tertiplenmesi genel merkezce kabul edilmişti. Bu tören İstanbul'da ilk defa 15 Nisan 1929 tarihinde bütün üniversite ve lise öğrencilerinin, öğretmenlerin ve Türk şiirinin tadını alan aydınların iştirakile üniversite konferans salonunda yapılmıştı. Törende derneğin İstanbul temsilcisi Yusuf Ziya Demirci birkaç açış sözü söylemiş, profesör Fuat Köprülü Yunus Emrenin hayatı, san'atı, tesiri hakkında bir konferans vermiş, nihayet edebiyatçı gençler şairin bazı manzumelerini okumuş, tören bu suretle sona ermişti. «Yunus Emre» adile genel merkez tarafından hazırlanan broşür de bu münasebetle neşredilmişti. «Yunus Emre» broşüründe Fuat Köprülü'nün, Ziyaeddin Fahrinin ve benim yazılarımızla Faruk Nafiz'in, İsmail Hikmet'in, Necip Fazılın, Ziyaeddin Fahrinin birer manzumesi ve Aka Gündüzün bir fıkrası vardı. Necip Fazıl, broşür için yazdığı manzumeye mukabil para istiyor, istediği para verilmediği takdirde eserini başka bir dergi ile neşredebileceğini ileri sürüyordu. Bu bir hakı ama, aziz şairin dernekten menfaat beklemesi hoş değildi. Kendisinin arzusunu yerine getirdim. Fakat itiraf edeyim ki, bu hâdise beni müteessir etmişti.

Profesör Fuat Köprülü'nün başkanlığı altında çalışan dernek ilim encümeni, beş muhtelif mevzuu aid (ay, balıkçılık ve deniz mahsulleri, fareler ve sıçan günü, isimler, yağmur duası) folklor maddelerinin tesbiti için anketler tertibini kararlaştırmış, anket sorularını da hazırlamıştı. Bu sorular bastırılarak Anadolu'daki şubelere ve şube olmayan yerlerdeki üyelere, Türk Ocaklarına, liselerin ve orta okulların edebiyat ve türkçe öğretmenlerine gönderilmişti. Anketlere gelen cevaplar, bir

Fakir Rüştünün Nizip Cengi Destanı

Yazan: Cevdet CANBULAT

tarafından ilim encümenine verildiği gibi, bir taraftan da «Halkbilgisi Haberleri» dergisiyle neşredilmişti. Anket sorularına verilen cevapların mevzularına göre tetkik ve terkip edilerek birer eser halinde neşrini istemek pek tabii idi. Fakat ilim encümeni, ya bu ciheti düşünmedi, yahut düşündüyse bile bunun için vakit bulamadı.

Anadoludaki dernek üyelerinden birçoğu, halk arasında söylenen masalları tesbit etmeğe çalışıyor, bu çalışmalar usule bağlı olmadığından derlenerek İstanbul şubesine gönderilen masalların az çok değerini kaybetmiş oldukları dikkati çekiyordu. Arkadaşlarımızın harcadıkları emeğin heder olmamasını sağlamak maksadıyla ilim encümeni, masalların derlenmesi için bir klavuz düzenlemiş, bu klavuz bastırılarak şubelere ve üyelere dağılmıştı. Anadolu masallarının tesbitinde bu klavuzun çok esaslı ve faydalı tesirleri olduğu, klavuzun neşrinden sonra derlenen masalların incelenmesinden anlaşılıyordu. Bu münasebetle Anadolu'da derlenen ve İstanbul şubesine gönderilen masallar sayısının bini aştığını belirtmek yersiz olmasa gerektir. Bu arada derneğin teşebbüsünden önce tesbit ettikleri masalları toplu tasnifli bir halde verenler de oldu. Merhum şair İhsan Hamamioğlu ile öğretmen Melâhat Sabri bunlardandır. Toplu ve tasnifli bir halde elde edilen masallar, yukarıda gösterilen miktarın dışındadır.

Dernek çalışmalarının kısa bir müddet

ÜÇ ARKADAŞ

(Gölpazarlı Ferit Sun'dan derlenmiştir.)

Bir gün iki gözü âma bir adamla, iki ayağı olmayan birisi ve beş parası bulunmayan bir züğürt arkadaş olmuş, kırda yeşil bir ağacın altında içki âlemi yapıyorlarmış. Âma, görmediği halde rakı şişesini göz hizasına getirerek:

— Vay mübarek, vay... Durna gözü gibi be... demiş.

Bu söz üzerine iki ayağı olmayan:

— Ülen, demiş, rakıya mübarek deme; kalkarsam çiğnerim ha!

Beş parasız züğürt te söze karışmış:

— Çiğne ülen çiğne, öldürürsen ceremesi de benden! diyor.

Böyüce kızgın hava dağılıyor; hep beraber gülmeye başlıyorlar.

Muzaffer BATUR

içinde gelişmesini temin etmek gayesiyle ilim encümeni, her yıl memleketin ayrı bir bölgesine derleme ve tesbit heyetleri gönderilmesine lüzum göstermişti. Bunun üzerine İstanbul merkezli, 1930, 1931, ve 1932 şenelerinde dört derleme seyahati tertip etmişti. Aziz dostum Abdülkadir İnan tarafından 1930 senesinde yapılan ilk seyahatte Trabzon, Rize, Gümüşhane, Bayburt, Erzurum ve Hasankale bölgelerinde, Abdülkadir İnanın başkanlığı altında Hürşit Alparslan ve Ali Rıza Yalçın tarafından 1931 senesinde yapılan ikinci seyahatte Gaziantep, Kilis ve Nizip bölgelerinde, Müşfik İnan tarafından yine 1931 senesinde yapılan üçüncü seyahatte Maraş bölgesinde, nihayet benimle Yusuf Ziya Demirci ve Hikmet Turhan Dağlıoğlundan mürekkep heyet tarafından 1932 senesinde yapılan dördüncü seyahatte Balıkesir, Dursunbey ve Sındırgı bölgelerinde yaşayan folklor maddeleri tesbit edilmiştir.

Birinci seyahatte Trabzon, Rize, Gümüşhane, Bayburt, Erzurum ve Hasankale bölgelerinde derlenen folklor malzemesi «Birinci İlim Seyahate Dair Rapor» adıyla 1930 senesinde altmış altı sahifelik küçük bir kitap halinde neşrolunmuştur. İkinci seyahatte Gaziantep, Kilis ve Nizip bölgelerinde derlenmiş olan folklor maddelerinin tasnif ve tanzimini, bu seyahati yapan heyetin çalışmalarını idare eden Abdülkadir İnan üzerine almıştı. Fakat önce Türkiyat Enstitüsündeki işlerinin çokluğu, sonra da kendisinin Türk Dil Kurumu uzmanları arasına alınması, Abdülkadir İnan tarafından bu maddelerin tertiplenmesini geciktirmiş ve seyahatte ele geçirilen malzeme olduğu gibi bana devredilmişti. Bu malzemenin istifade ederek hazırladığım yazılar, Abdülkadir İnanla Hürşit Alparslan ve Ali Rıza Yalçın imzalarıyla «Halkbilgisi Haberleri» dergisinin muhtelif sayılarına konulmuştur. Üçüncü seyahatte Maraş bölgesinde derlenen maddeler, sırasıyla ve intizamla yine «Halkbilgisi Haberleri» dergisinin sahifelerine geçirilmiştir. Dördüncü seyahatte Balıkesir ili merkez ilçesile Dursunbey ve Sındırgı ilçeleri bölgelerinde derlenen folklor malzemesi de 1939 senesinde «Halk Adetleri ve İnanmaları» adıyla 180 sahifelik bir kitap halinde neşrolunmuştur. Bu kitaptaki malzemenin doğrudan doğruya Balıkesir şehriyle ilgili olanlar, burasını pek iyi tanıyan aziz arkadaşım Hikmet Turhan Dağlıoğlundan yardım ile tesbit edilmiştir.

M. H. BAYRA

II. Sultan Mahmudun hastalığını arttırarak ölümünü təcil eden meşhur Nizip Cengi, İmparatorluğun tarihteki büyük hezimetlerinden biridir.

II. Sultan Mahmut hem Kütahya Müsâlamasının hükümlerini bozarak parçalamak, hem de Mehmet Ali Paşanın Mısır Kuvvetlerini mağlûp etmek gayesiyle Sivasta büyük bir ordu hazırlamış ve Konyada da bir müdafaa cephesi meydana getirmişti. Buna karşı Mehmet Ali Paşanın büyük oğlu ve Mısır Ordusunun Baş Komutanı İbrahim Paşa da ordusunu Halepte toplamıştı.

II. Sultan Mahmut ordusuna Hafız Paşayı başkomutan tayin etmiş, maiyetine de Moltekenin başkanlığı altında üç Prusyalı kurmay vermişti. Fakat Hafız Paşa o devrin yeni askerî usul ve tâbiyelerinden bihaber olduğu için maiyetindeki kurmayların sözünü dinlemiyordu. Bu yüzden de İbrahim Paşa kuvvetleri ön almış ve Nizip ovasına inmişlerdi.

19. Yüzyıl şairlerinden Fakir Rüştü, işte bu Nizip Cengi için bir destan söylemiştir. İlk defa (Hafız Paşa İle İbrahim Paşanın Destanıdır) kaydıyla bir cönkte rastladığımız bu destan, bu tarihi vak'ayı tasvir etmektedir.

Fakir Rüştünün 19. yüzyıl şairlerinden olduğu bellidir. II. Sultan Mahmud ordusuyla ve Hafız Paşa komutası altında Nizip Cengine iştirak ettiği de anlaşılıyor. İhtimal bu şair o zaman Sivas ilinden bir er olarak bu savaşa katılmıştır. Böylelikle kendisinin de Sivaslı olduğu tahmin edilebilir. Ancak bunu teyideder bir vesikaya sahip değiliz.

Herhalde Fakir Rüştü hakkında başka yeni vesikalar ve değişiklikler ele geçinceye kadar bu hususta bir şey iddia edilemez.

HAFIZ PAŞA İLE İBRAHİM PAŞANIN DESTANIDIR.

Hazır ol vaktına İbrahim Paşa
Siyah Sultana benim çok fikrim var.
Bozaram ordumu inme Süveyş,
Mısır Sultanlığına Şah fermanım var.
İbrahim Paşa der ki, gel göreyim,
Evvvel Allah sonra çok fenendim var.
Adılar çoğalmış Hüda kerimdir.
Nice havan cübüs çarhalarım var.
Hafız Paşa der ki dinle sözümü,

Hayf alımdan halâs eyle özünü.
Yoksa askerinden kurtulmaz biri,
Hep askerlerim şahtan, bu in'am var.

İbrahim Paşa der gelir görürsün,
Bir miktar mühimmat sen de verirsin.
Mağlûp olur cenkle yola gelürsün,
Yaman güle atar topçularım var.

Hafız Paşa der ki, gör ki nideyim,
Ali Cengi gibi savaş ideyim.
Cephanen yok ise iste vereyim,
Sultan Mahmut gibi Şah Hünkârim var.

İbrahim Paşa der, espesvar olurlar,
Yel önünde bulut gibi gelürler.
Cephanen, barutun birden alurlar,
Bazunu bend ider zırhlılarım var.

Hafız Paşa der ki ferman elimde,
Askerim gayet çok, ordum üç yerde.
Hiç bırakmam seni Yafada, Surda.
Sudana gitmeğe arzumanım var.

İbrahim Paşa der, çok söz ettirmem,
Metris ardında da ordu gizlemem.
Kiral dâvasıdır hütle düzemem;
Öldür, yüz çevirmez çok merdanım var.

Hafız Paşa der, dağı, ovayı,
Askerim kestirir bahri karayı.
Haram ederim sana düz ovayı,
Kökünü keserim böyle şartım var.

İbrahim Paşa der gezdim Yemeni Hindi
Bize bu tasarrufu ol Hüda verdi
Erenler himmeti sikkile etti,
İmdadına gelür Seyt Bedevim var.

Hafız Paşa der ki, beli, kuvvetli,
Beni vekildir Ali Heybetli
Hüdanın katında dua kuvvetli,
Doğandan fedakâr Mahmut Hanım var.

İbrahim Paşa der; cihanda yekta,
Geçmiş dünyaya böyle bihemta.
Dağlar taşlar tıtır, bunca ova
Mehmet Ali gibi Şah seyranım var.

Hafız Paşa der ki, şahîr cihane,
Rak inayet eylemiş yoktur bahane.
Sahip çıkıvermiş arzumane,
Haydar Giray benzer Mahmut Şahım var

İbrahim Paşa der olma muhanet,
Sık tabyalardan Kırma icra et.
Kandın böyle değil bir kere fikret,
Süleyman Paşa gibi Resul Ricalim var.
Hafız Paşa der ki tabyalar yaptım,

NACİ KUMU DA KAYBETTİK

Naci Kum, kırk sene yurdun muhtelif yerlerinde mahalli araştırmalarıyla tanınmış bir ilim adamı idi. Vaktisiz ölümünün, onu tanyanları derin bir üzüntü içinde bırakacağı şüphesizdir.

16/17 Ocak 1952 gecesi şiddetli bir kalb krizinden sonra vefat eden Naci Kum, 1898 de Seydişehirde dünyaya gelmiştir. Babası mülâzım Atabekli Hafız Mehmet Efendidir.

Naci Kum, Edirne ve İstanbul Askeri idadesinin son sınıfına kadar okumuş. sonra Isparta idadesi beden terbiyesi öğretmenliğine tâyin edilmiştir. 1937 de Kayseri, daha sonra Bursa ve en son olarak Adana Müze Müdürlüklerinde bulunmuştur.

Vazife gördüğü yerlerde daima muhiti tetkik ederek, durmadan çalışmış, bunları yayınlamaktan büyük bir zevk duymuştur. Tetkik ettiği evrakı arasında, çocuklarına bıraktığı vasiyetname mahiyetindeki hâtıralarının sonunda «Fertier fâni, hayat ve ervah bâkidir» diyor.

Değerli araştırmaları her zaman ilim adamlarının dikkatini çekmiştir.

İstanbul, Ankara, Adana, Bursa, Antalya, G. Antep, Kayseri, Konya gibi muhtelif illerimizde çıkan yirmi beş kadar dergide makaleleri yayınlanmıştır. Günlük gazetelerde de yüzlerce makalesi vardır.

Kemâlname (1931), Şifa Destanı (1943), Eshab-ı Kehf (1951) basılmış eserleridir.

Henüz basılmamış tetkik eserleri de (Seyit Ali - Kızıl Deli ve evlâtları), (Fâlûsler - müzelerimizde tenasül uzuvları tak-

Etrafı eknaktan yolunu tuttum.

Bunca zorca da kale yenilettim,

Hem mahpus ederim hem zindanım var.

İbrahim Paşa der, ordum basıldı,

Cümle topçularım 'aslan kesildi.

Etrafı eknakta ateş saçıldı,

Oivakit 'bildim ki çok nasibim var.

Hafız Paşa der ki gelin bakalım,

İşte düşman geldi karşı çıkalım.

Padişah başıyçün kılıç alalım,

İnşallah bozarız bu kemanim var.

İbrahim Paşa der, ey Hafız Paşa,

Taburları düzdüm bir baştan başa.

Topçun eiseydi de gece temaşa,

Daha anlar gibi çok merdanım var.

Hafız Paşa der ki toplar atıldı,

Merhum Naci KUM

İlisine ait eserler), (Turistik Güney Bölgesi, Kılavuzu), (İspartalı Seyrani) dir. Bir de (Adana Vilâyeti Mütesellimleri ve Valileri) vardır ki, Adana valiliği tarafından satın alınarak bastırılmasına karar verilmiştir. Ayrıca kendi yazdığı nefes ve şiirleri mevcuttur.

Refikasile oğlu M. Necati Kum'a başsağlığı diler, merhuma Allahtan mağfiret niyaz ederiz. C. Ö.

Sadasından ekber, günler tutuldu.

Mağlûp olup; askerlerim bozuldu,

Piyade ordumda çok merdanım var.

İbrahim Paşa der har uslandı,

Muhammet başıyçün kılıç çalalım.

Nizip Malatya hem Tokat alalım,

Kanije gitmeğe çok niyetim var.

Hafız Paşa der ki nice ideyim,

Paytahtıma ne yüz ile gideyim.

Barı bir zehir verin içeyim,

Başım gider bu dâvada şartım var.

Fakir Rüştü gör ki kaldı ne halde,

Nam verdin İbrahim yedi kralda.

Bin iki yüz elil beş senesinde,

Nizibin Cengine bir destanım var.

Cevdet CANBULAK

Tenkît ve Tetkik:

“Huzurî” Dolayısıyla Zarurî Bir Cevap

Yazan: M. Gökalep ALADAĞ

Tenkitten hoşlanan az bulunur; Tenkit, terkiç olmadığı gibi bunu «Tahrîp» diye tavsif etmek de büyük bir haksızlık sayılır. Türk Folklor Araştırmaları'nın 19 ve 21. sayılarında sayın H. Dizdaroğlu'nun «Yusufelili Huzurî» eserini tenkit ve kendi görüş çerçevesinde dahilinde tetkik etmiştik.

Sayın mütenakız muharrir, kızgın ve asabi bir lisanla, sözde, bize, bir taraftan tenkid derisi vermeğe yeltenirken hikmetine bakınız ki, diğer taraftan kendisi «muarız» kelimesini defalarca tekrarlamak suretiyle edebiyat lisanında «tekerrür» denilen «tirajikomik» bir hatâyâ düşmüştür... Okuyanlar da görmüşlerdir ki, bize ders veren mütemerridimiz, tenkitten pek hoşlanmadıklarını alenen belirten bir ifade ile yazımızı tahrîp olarak tavsif etmek nezaketinde bulunmuştur. Eğer hüsnüniyetle hareket etmez ve (Yusufelili Huzurî) eserini tahrîbe kalksaydık, ne hâle geleceğini gene kendileri bilirlerdi. Bu tâbir, mütecevizimizin on beş senelik münekkittik hayatının zeki bir buluşu olsa gerektir.

Fakat mütemerrit muharririn hüsnüniyetimizden bihaber olduğunu görüyoruz.

Her iki tenkidi de okurken muharririn kelime kitlığı içinde bocalayıp durduğu derhal anlaşılıyor. Aslında, yazılan tenkitten uzun cevabi tenkit yazan bir adamın hâleti ruhiyesinin ne kadar «complexe» ve fırtınalı olduğunu sezmeğe güç değil.

Biz sayın muhatabımız gibi her cümleyi, hattâ her kelimeyi didikliyerek ağız payı çıkarmağa kalkmadan bazı mühim noktaları işaret etmek zaruretindeyiz. Sayın müellif bizim bulduğumuz pürüzleri kazınmış, koparmış her ne etmişse de bütün pürüzlerden, tertemiz kurtulmağa muvaffak olamamış. Eğer, eserini hazırlarken yalnız ve yalnız Kırzoğlu'nun vesâikini kopya etmeyip de şair, Huzurî'nin fikirlerini de alsaydı, bu kadar güç bir durumda kalmazdı. Meydana getirilen eser, «Folkloriktir» demiştik, kesin bir ifadeyle: «şairi, musannifi, kaali, belli olan eserlere nasıl folklorik mahsûl denir.» diye pek muannit bir iddiada bulunuyorlar. Biz, halk arasında yetişen yüzlerce «Huzurî» nin eserlerinin folklorik mahiyette olduklarını ayrı bir yazımızda delilleriyle

le ispat edeceğiz. Bu eser, ne estetik, ne de folklorik olmadığına göre —muhteviyatındaki hükümlere bakarak— her halde teorik olsa gerektir. Zaten kitap, documentaire olmaktan ileri gidememiştir. Huzurî'nin bize gönderdiği 1-12-950 tarihli mektupta yazdığına göre, Dizdaroğlu, şairi bizzat görmemiştir; hayatı ve eserlerini başka ellerden aldığı vesikalara dayanarak yazmış ve (Yusufelili Huzurî) kitabı isbatı vücut etmiştir.

Eserin tertip ve sistemi ise musannifin iddia ettiği gibi yeni bir çıkış açacak kadar ileri bir görüşle değil, ekseri muharrirlerin yaptıklarını taklit etmekten ileri gidememiştir. Şair Huzurî ile 1948-49 yıllarında Sarıkamış ve Erzurum'da iki aya yakın beraber bulundum. Bu arada onun şahsiyet ve eserlerini yakından tanımak fırsatını bulmuş olduğumdan realiteden uzaklaşmak istemem. Muharririn yaptığı gibi davranmıyacağım. Huzurî'nin dilile: «Açık küfre aynı iman denilmez.»

1 — Huzurî hakkındaki bibliyografyanın noksan olduğunu söyleyerek haber verdiğimiz kaynakların müellif tarafından - sözde - daha evvel görülmemiş veya «zuhül eseri» olarak bibliyografyada bahsedilmemiş olduğu itiraf edilmekle beraber eksiklerini örtmeğe kalkmaları aklın kabul edeceği şey değildir. Bu kadar kurnazlık, bütün ağırlığı üzerinden atmağa cür'et etmek değil de nedir? Bir kere bu kaynaklardan yalnız Karabük mecmuası mahallidir. O da Ankarada Recep Ulus basımevinde basılmıştır. Muharrir bu hususta muhik sebeb bulamayınca H. N. Okay'ın sözlerini yazısına yamayarak müdafaasını iyice zayıf ve te-sirsiz göstermiş oluyor.

Müellif, eserinde (Syf 13-14) Yusufelili Muhibbi hakkında Doğu'da bir tenkit neşrettiğini söylüyor. Adil Özder'in eserindeki Syf 59 - 60) Huzurîye ait malûmat ve dört beyitlik parçanın muharrir tarafından görülmemiş olmasından münekkittikliğinin —oldum olasıya yazı yazmak hevesinin— ne çapta olduğunu açıkça görüyoruz. Taktir okuyanların.

«Kars yaylası» nda çıktığını haber vermiş olduğumuz Kars gazeli'nin daha önce Doğu sayı sekizde neşredildiğini söyleyerek bundan da haberdarım gibi bir ifade kullanılmış... Bu

gazelin daha önce Doğuştaki çıkmış olduğunu yazmayı fuzulî bulmuştuk; ama müellif böyle fuzulî işlerle uğraşmaktan geri kalmıyor. Sâi meşkür olsun. Müellif, hatâlardan gûya temizlenip kurtulmak isterken kendisini iyice yormuş, hakikatten uzaklaşmıştır. İşte bir örnek daha:

Doğuş'un 62 nci sayısındaki Huzuri'nin (Gör) redifli gazelinı görmemiş olduğumu nereden biliyorlar? Kendileri ehli mucizattan işeler, bilmiyoruz. Bu gazel, kitabın neşrinden sonra intişar etmiştir; kitapta ismi geçmemiş olan diğer mahdut dört kaynaktan habersiz olan müellifin bu hususta espiriler yapmaktaki gayretini neye yoralım. Sayın Dizdaroğlu, biz de sizin gibi böyle yersiz iddialarda bulunsaydık razı olur muydunuz? Bu «tuhaf duruma» düşmüş olmanız, insana üzüntü veriyor. Huzurî için iki kaynak daha gösteriyorum:

a) Murat Uraz, Türk Edip Ve Şairleri, 1940 Syf; 131 de şairin hal tercümesi.

b) Fevziye A. Tansel, Eski Ülkü, sayı 96. Bunların da vilâyet gazeteleri olduğunu iddia edemezsiniz herhalde...

II) «Aşık Remzi, M. Halit Bayrı değildir» demiştik. Mütenakız muharrir, şaşkınlığını o kadar ileri götürmüştür ki, bu, gün gibi hakikati de bulanık göstermek istemiştir. Bizim (farazi yazdığımızı) söyleyen muharririn bu kadar farazi iddialarla delil çürütmekteki mehareetine hayran olmamak elden gelmiyor? Bugün İstanbul Belediyesi Mezat Müdürlü bulunan sayın M. H. Bayrı'yı geçen sene makamında ziyaret ettik. Hâdiseyi mahallinde müşahade ederek «Bu noktayı şüpheden beri kıldık.» Müellif büyük bir hatâ yakalamış olmanın gururu ile asıl el yazısıyla yazılmış makalemizde «kıldığımız» şeklinde olan kelimenin (a) harfiyle dizilişini teşhir etmiş. Biz sayın müellif gibi şaheser meydana getirmek hevesiyle kaleme sarılmadığımız için böyle ufak tefek hatâlarını tashihe lüzum görmemiştik, imlâ dersine de ihtiyacımız yoktur.

III) Huzuri'nin Mevlîd-i Nebevi adında bir eseri mevcut değildir; bunun aksini iddia eden muharririn mezkûr eserden bize birkaç beyit sunmasını rica ediyoruz. Kabil değil diyecekler, çünkü Huzuri'nin sözüyle «İsmi var eismî yok ankays dönümü» tür. Kendileri peşin fikirlerle hangi delile dayanarak bu iddialarında ısrar ediyorlar? Bahsolunan eser «Keşfi Efendi'nindir. Şu halde eserin yazıldığı muhal

olduğu gibi, mevcudiyetinden de bahsolunamaz namaz.

IV) Şairin, tarihi ve coğrafi muhitini hakikiyle tanıtmaya muvaffak olamayan muharrir, eserin hacminin «dar tutulduğunu» ileri sürerek, kaçamaklı bir ifade ile bu husustaki boşluğa kara bir perde germiştir.

V) Şatı Destanı'na gelince, Dizdaroğlu, bu noktada tam bir tezat seline kapılmışlardır. O kadar ki, bu destanı şairin illâ on veya on iki yaşında yazdığını iddia etmekle —hangi delille istinaden?— ne gibi bir neticeye varacağını kestiremiyor. Yukardanberi yazdığımız hususlar, Kirzioğlu'nun şahsî yazılarından koparılmış olduklarından sallantıda durmaktadır. Muharririn bizim için «pürüz yakalamak» sevdasındadırlar derken kendisinin eski hatâları karıştırmadaki kara sevdasını anlamak güçlük çekmedik.

VI) Huzuri, şahsî görüşmelerimizde bazı değerli hocam Sıtkı Dursunoğlu'na Erzurum'da imamlık yaptığını söylemişti. Şairin Erzurum sözüyle «ÖRTÜLÜ» yü kasdetmiş o masî ihtimâl dahilindedir.

VII) Destan bahsinde müddeimiz eski bilginimizi size kim söyledi sayın muarız? Bu hoş olmıyan soruya cevap verelim: Medhûsenâya lâyık eseriniz... Çünkü orada başka muharrirlerin (Fıratlı, Boratav, Ataman) in kullandığı tezat tâbirini galiba yanlış tercüme ederek (Ters-iş) şeklinde yazmışsınız. Sonra da bunun ters iş yapmak olduğunu görünce (kim söyledi) diyorsunuz.

XI) Merhum şair Huzuri'nin «Ya nedir» redifli koşmasının önce müstakil, sonra da müstakilde söylenmiş olduğu mektubundan anlaşılıyor. Ama, bu, muharririn (Sümmani'ye dair) yazısındaki iddianın aksini başka bir şair üzerinde meydana koymak da bir delil teşkil eder. Mademki bu koşmayı Huzuri hem müstakil, hem de karşılaşma sırasında söylemiştir, Sümmani'nin de adı geçen koşmalarını önce müstakil olarak, sonra da müşaaire sırasında söylememiş olduğunu nereden biliyorsunuz. Herhalde keramet sahibi değilsiniz. Ya sayın müddeimiz, insan işte böyle tenakuza düşer.

XII) Muharrir üstadın iç sıkıntısı, bu madede: (Nihayet şükür son maddeye geldik) sözüyle tezahür ediyor. Çünkü «pürüzler» kazanmış, silinmiş ama gene yerinde duruyor. İleri sürülenler bimâna fikir yığını halinde kalıyor. Sonra da kendi kendilerini methüsenâ ile: (Meselâ ben behiş'in aslı bihişt'tir desem

IX) Huzuri'nin, tanzir ettiği şairleri mahdut olarak göstermedik ve ilk yazdığımız madede «Bu misaller... daha çoğaltılabilir» dedi. Muharrir suitefehhüme kapılmıştır.

X) Muharrir hükümlerinin güçlüğü görünce sözünden rücu etmekte beis görüyor. Bakınız ne güzel hitap ediyor:

«Bizim (Ters-iş) kelimesini (tezat) mu-

Derlemeler

Kırım Atasözleri

— III —

Yazan: Mustafa BERKE

Aranda ulak (=keçi yavrusu) dogsa, dede ot biter.

Arap saçı gibi karışmış.

Arayan Mevlâsını da bulur, belâsını da.

Arayan bulan dünyasıdır.

Arefe günü darılşanın, bayram günü yüzü kara.

Ârife tarif istemez.

Arik atka, kamçı ağır. (*)

Ari kuvanı gibi dolmuş.

Arkadan atılan daş, topuga vurur.

Arkadan vuran haindir.

Armut piş, ağzıma düş.

Armutun sapı, üzümün çöpü olur.

Armut vakti gelince pişer.

«Arpa etmeği mana» derler. (**)

Arpa, kürpe (=kırılmış buğday, piring parçaları) aş imiş, altın, gümüş taş imiş.

Aslan ağzından lokma.

Aslan postu içinde, tavşan yüreği çarpmaz.

Aslan yalağından, köpekler su içmez.

Artık mal, baş deşmez, göz çıkaramaz.

Artık işin lâmi, cimi kalmadı.

Artık olan olmuş, biten bitmiş.

Arttırmazsan girişme.

Ar yılı değil, kâr yılıdır.

Asılacak, suya (=suda) boğulmaz.

Asıl azmaz, kema (=kemha) tozamaz, aslısızdan vefa gelmez.

Asılırsan kalın dala asıl.

Astarı yüzünden pahalı.

Aşağı tükürsem sakalım, yukarı tükürsem biyüğüm.

Aşağanım canaşım, kigenim kumaşım. (1)

Aşağanı aldında, aşamağanı ardında. (2)

Aşayan ağız utanır. (3)

Aşı eiden, suyu gölden, yüz yıllığı doksan gurus.

muarızım müteber bir kaynak göstererek bunun aksini isbat edemez, sanırım.» diye bizi bir ilkokul talebesi zannetmiş, yazık.. Bu vehminiz sizi mağrur ediyorsa, şimdi meyus olunuz. Ne kadar aldanmış olduğunuzu göreceksiniz. Sizin mürettip hatası: deyip kurtulduğunuz bihişt hiçbir arapça lügatta yoktur. O bir yığın lügati ayrı ayrı yazmıyorum. Üç kaynak gösteriyoruz: Lügat-i Naci, sf. 157, Kamus-i Türki, sf. 327 ve Mehmet Selâhi Kamus-i Osmani, sf. 192 de bu kelimeyi Nef'inin bir kasesinden aldığı:

Erdi yine ürdi behişt oldu heva anber sirişt
Âlem behişt, ender behişt her kuşe bir bağ-ı İrem

Beytiyle teyit ediyor. Ayrıca Naci:

Cihan gitse gitmez safa meşrebından
Zaman bitse bitmez behiştî şarabın

Beytinde bu kelimeyi böylece kullanmıştır. Şimdi kimin ezbere lügat «pehlivanlığı» yaptığı iyice anlaşılacaktır, zannedirim. Fakat mürettibin kafasına giren şeytana bakınız ki, behiştî baştan çıkararak (bihiş) yapmış ve mânasız sekile sokmuştur.

Ekmek'i (etmek); pişkin'i (bişkin), ekşiyi (eşki) iyi'yi (eyi)... olarak gösteren Türkçeden-Türkçeye lügatınızı da Türk lisanı namına takarla karşılamak icabediyor.

- Aşıkkan kız, evlense de yalçumaz. (4) (=asmak, koymak) yat.
 Aşıkkan, aşka doymaz. At avnadiğı (=yuvarlandığı) yerde kalır.
 Aşıkkan aşka tüyülür. (5) At başı barabar.
 Aşık olmayınca, meşk olmaz. At başıman, yiğit başna neier gelme.
 Aşıkkan yetmez, büyürgan yeter. (6) At pazarında, eşek oynata.
 Aşık efsaneler yararır. At binenin, kılıç kuşananın.
 Aşıkkan tavuk, sokur (=çok) çipçe (=civeiv) çıkarır. At tapkan (=bulmuş), yalrı (=sağı) kız tapkan, saçı yok.
 Ata binen, meydan da bulur. At bulmuş, meydan bulamamış.
 Ata bilmiynin oku, hem başa, hem ayağa teyer. At çalışır, eşek yer.
 Atadan ogul dogaydı, ata yolun kuvgaydı.(7) At çapkanına, it kuvanır. (9)
 At alsan, tok kursak, öküz alsan, at kursak olsun. Ateş düştüğü yeri yakar.
 At dört ayaklıdır da yine süründür.(=sürçer) Ateşle oyun olmaz,
 Atay (=baba) balası, altmışa gelende, akıl balığı olur. Ateşsiz duman olmaz.
 At ayagının, yılan bagırınan, kuş kanatınan. Ateş saçağı sardı.
 Atanı öldürgenge (=öldürene) ananı ver. (=kin tutma!) At görse aksar, su görse, susar. (10)
 Atası başa, abası taşa. At ile kadına, inam (=inan) olmaz.
 At aylanır (=döner, dolaşır) kazığına bağlanır. Atın barda, bin yürü, yerinni tanı,
 Ata sakalı, agzına bitmiş. barda ye de yürü, halkını tanı.
 Atası Kırım, anası Tat (=bir kabile), yeksen öküz, minsen at, telbevinni (=dizgin) boş taşıp (=birakıp) şıbrtkını (=kamçı) ilip olur. Atılmış ok, geri dönmez.
 Atın usalı (=fenası), eşeğe üyür (=Devamı var)

Mustafa BE

BENİ ARARSAN

- Dest bir gün unutmaz, ararsan beni
 Ömrümü verdiğim yolda bulursun.
 Sorarsan olur a, sorarsan beni
 Çiçeği dökülmüş dalda bulursun.
 Öksüzün içinde yatıp kaldığı,
 Dervişin giyecek diye bulduğu,
 Müminin diz çöküp namaz kıldığı
 Param parça olmuş çulda bulursun.
 Gurbette oğlunu soran ananın,
 Yavrusun toprağa veren ananın,
 Ömür bohçasını düren ananın
 Gözünden aktığı selde bulursun.
 Evvel çiğ olup ta sonra pişenin,
 Kerbelâ çölünde susuz koşanın,
 Gaza meydanında şehit düşenin
 Mezarında biten gülde bulursun.
 Kara toprak bağrı bana açanda,
 Bilmediğim eller kefen biçende,
 Çözenoğlu bu dünyadan göçende
 Gitme gitme diyen dilde bulursun.
 Niyazi GÖZENOĞLU
- (*) Arık = zayıf, atka = At (: zayıf kamçı ağır gelir).
 (**) = arpa ekmeği bahane.
 (1) Aşaganım = Yediğim (son aşımın yor, son kumaşı giyiyorum.)
 (2) Aldında = önünde (yedigi önünde yemediği ardında).
 (3) Aşagan = yiyen (Birinın yemiyersen, onun yanında daima utanılır.)
 (4) Aşıkkan = Ergen, delikanlı. Yemek mak = mes'ut olmak.
 (5) Tüyülmek = düğünlenmek, yemek mak.
 (6) Büyürgan = büyük, ağa (Delikanlı toy yetiştinceye kadar, ağa muradına erer.)
 (7) Kuvgaydı = takip etseydi. (Her babaya çekip, onun yolunu takip etseydi.)
 (8) (= Atla yiğitin başına neler gelir.)
 (9) Çapkan = Koşmak, kuvanmak (Atın vinmek (At koşmasından köpek ıftihar yar).
 (10) (=Atı görünce binmemek için su görünce içmek için susuzum der).

SÜMERBANK

Sermayesi : 200.000.000 Türk Lirası

MERKEZİ : Ulus Meydanı, ANKARA

ŞUBESİ : Galata, İSTANBUL

AJANSI : Bahçekapı, İSTANBUL

Bürosu : İskenderun

1952 YILINDA

VADELİ VE VADESİZ MEVDUATA

8 çeşitliğe evler, apartman daireleri ve çeşitli para ikramiyeleri.

Sümerbank'ın Müesseseleri :

- Sümerbank Alım ve Satım Müessesesi - İstanbul
  - Sümerbank Ateş Tuğlası Sanayii Müessesesi - Filyos
  - Sümerbank Bakırköy Pamuklu Sanayii Müessesesi - İstanbul
  - Sümerbank Bursa Merinos ve Hereke Yünü ve Han Dokuma Sanayii Müessesesi - Bursa
  - Sümerbank Çimento Sanayii Müessesesi - Sivas
  - Sümerbank Defterdar, Bünyan ve İsparta Yünü Sanayii Müessesesi - Defterdar, İstanbul
  - Sümerbank Deri ve Kündüra Sanayii Müessesesi - Beykoz, İstanbul
  - Sümerbank Ereğli Pamuklu Sanayii Müessesesi - Ereğli, Konya
  - Sümerbank Kendir Sanayii Müessesesi - Taşköprü
  - Sümerbank Kayseri ve Adana Pamuklu Sanayii Müessesesi - Kayseri
  - Sümerbank Malatya Pamuklu Sanayii Müessesesi - Malatya
  - Sümerbank Pamuk Satınalma ve Çiğir Fabrikaları Müessesesi - Adana
  - Sümerbank Nazilli Easma Sanayii Müessesesi - Nazilli
  - Sümerbank Selüloz Sanayii Müessesesi - İzmit
  - Sümerbank Süngepek ve Viskoz Mamulleri Sanayii Müessesesi - Gemlik
  - Türkiye Demir ve Çelik Fabrikaları Müessesesi - Karabük
- Sümerbank'ın Teğebbüsti :
- Kütahya Keramik Fabrikası

Türk Folklor Araştırmaları

Senelik abonesi 300, altı aylık abonesi 150 kuruştur.
 Yurtdışı senelik abone 2 dolardır.

Adres değiştirmeler hiçbir şart ve ticrete tâbi değildir.

Basılmayan yazılar talep vukuunda iade edilir.

Adres: Yeşildirek, Sultanmektebi sokak, No. 17 - İstanbul

Dizgi ve baskı: M. SİRALAR Matbaası